

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИQUALITY MANAGEMENT STAFFING IN THE EDUCATIONAL
PROCESS OF MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTION

У статті проаналізовано структуру забезпечення якості кадрового складу як складника внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності медичного закладу освіти. Підкреслено необхідність удосконалення процедури формування кадрового забезпечення навчального закладу шляхом здійснення щорічного рейтингування діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників за такими напрямками: навчально-методична, наукова, виховна, організаційна діяльність; проведення щосеместрового соціологічного опитування студентів; проходження атестації педагогічними працівниками.

Ключові слова: *якість освіти, система забезпечення якості освітньої діяльності, якісний викладацький персонал, рейтингування, соціологічне опитування студентів.*

В статье проанализирована структура качества кадрового состава как составляющей внутренней системы обеспечения качества образовательной деятельности медицинского учреждения. Подчеркнута необходимость совершенствования процедуры формирования кадрового обеспечения учебного заведения путем осуществления ежегодного рейтингования деятельности

педагогических и научно-педагогических работников по таким направлениям: учебно-методическая, научная, воспитательная, организационная деятельность; проведения каждого семестра социологического опроса студентов; прохождения аттестации педагогическими работниками.

Ключевые слова: *качество образования, система обеспечения качества образовательной деятельности, качественный преподавательский персонал, рейтингование, социологический опрос студентов.*

The article analyzes the structure of staffing quality assurance as an integral part of the internal quality assurance system for educational activities of a medical educational institution. Emphasize the necessity of improving the procedure forming staffing the institution by means of annual rating of pedagogical and scientific-pedagogical workers activity in the following directions: learning and teaching, scientific, educational, organizational activity; conducting a semester sociological survey of students; passing the certification by pedagogical workers.

Key words: *quality of education, quality assurance system of educational activity, qualitative teaching staff, rating, sociological survey of students.*

УДК 378:61]:[005.6:005.95](045)

Гордійчук С.В.,

канд. біол. наук,
доцент кафедри природничих
та соціально-гуманітарних дисциплін,
проректор з навчальної роботи
КВНЗ «Житомирський медичний
інститут»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Імплементация угоди про асоціацію з Європейським Союзом стала основою для реформування всіх ключових сфер державного управління, зокрема нових поглядів на систему освіти України. Демографічна криза, від'їзд частини абітурієнтів на навчання в закордонні вищі навчальні заклади призвели до зростання конкуренції між українськими закладами вищої освіти та пошуку нових методів покращення якості освітньої діяльності через створення внутрішніх систем забезпечення якості освіти. Закони України «Про освіту» [4], «Про вищу освіту» [5], Європейські стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти [9] передбачають такі індикатори якості освітньої діяльності: визначення принципів і процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах і в будь-який

інший спосіб; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, зокрема самостійної роботи студентів за кожною освітньою програмою; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання реформування системи вищої освіти, розвитку європейського виміру освіти та європейської освітньої політики, нові підходи до якості освітньої діяльності, якості вищої освіти, внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності висвітлювали у своїх працях В. Луговий, В. Бугров, В. Ващук, А. Гожик, С. Гордійчук, Г. Єльнікова, Л. Кайдалова, Л. Калініна, Т. Козлова, С. Калашнікова, В. Кремень, І. Проценко, Ю. Рашкевич, В. Шатило, Н. Шигонська.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні більшість закладів вищої освіти сформувавши власні внутрішні системи забезпечення якості, однак на практиці вони функціонують формально у вигляді комісій з якості, стейкхолдери практично не залучені до періодичного перегляду освітніх програм, є проблеми з дотриманням принципів академічної доброчесності та формуванням якісного викладацького персоналу тощо [3].

Мета статті – аналіз внутрішньої системи забезпечення якості медичного навчального закладу, зокрема індикатора «кадрове забезпечення освітнього процесу».

Виклад основного матеріалу. Складником системи забезпечення якості на інституційному рівні є формування якісного кадрового складу. Відповідно до п. 2. ст. 54 Закону України «Про освіту» педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані «...постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність; виконувати освітню програму для досягнення здобувачами освіти передбачених нею результатів навчання; сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню навичок здорового способу життя, дбати про їхнє фізичне та психічне здоров'я; дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності...» [4]. Згідно зі ст. 58 Закону України «Про вищу освіту» основні вимоги до професійної діяльності науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників передбачають таке: «...забезпечення викладання на високому науково-теоретичному та методичному рівнях навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадження наукової діяльності (для науково-педагогічних працівників); підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, наукової кваліфікації (для науково-педагогічних працівників); дотримання норм педагогічної етики, моралі, повага до гідності осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, прищеплення їм любові до України, виховання їх у дусі українського патріотизму й поваги до Конституції України та державних символів України; розвиток в осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, самостійності, ініціативності, творчих здібностей; дотримання статуту вищого навчального закладу, законів, інших нормативно-правових актів» [5].

У КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради процедура відбору та призначення на посади педагогічних і науково-педагогічних працівників регламентується Статутом закладу освіти, положеннями «Про порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних і педагогічних працівників» [8], «Про внутрішню систему забезпечення

якості освітньої діяльності» [6]. Організація роботи науково-педагогічних і педагогічних працівників здійснюється відповідно до Положення «Про організацію освітнього процесу у закладі освіти» [7] та передбачає час на виконання навчальної, методичної, наукової, організаційної та інших видів діяльності. Документом, що унормовує планування та облік роботи науково-педагогічних і педагогічних працівників є індивідуальний план, у якому кожен викладач, зважаючи на вимоги освітньої програми та навчального плану спеціальностей, а також посадові обов'язки, планує індивідуальну роботу на кожен семестр навчального року. Нормативними документами, що визначають педагогічне навантаження та види діяльності викладачів закладів освіти на навчальний рік, є наказ Міністерства освіти і науки України № 450 від 7 серпня 2002 р. «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліку основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» і Положення «Про планування та облік роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників». За результатами навчального року кожен викладач навчального закладу звітує про виконання індивідуального плану на засіданні кафедри/циклової комісії. Оцінювання науково-педагогічних і педагогічних працівників передбачає проведення об'єктивного аналізу якості виконання складових компонентів освітнього процесу. Результатом такого оцінювання є формування індивідуальних рейтингів на основі показників переліку видів робіт, визначених в індивідуальному плані роботи, виконання посадових інструкцій тощо. Критеріями оцінювання педагогічної діяльності викладачів необхідно вважати такі: якість навчальної, виховної, організаційно-управлінської, громадсько-педагогічної, навчально-методичної роботи, проте перші два компоненти є найбільш важливими. Через них можна оперативно отримати інформацію про рівень знань, умінь, навичок, вихованість студента та впливати на їхні зміни.

У закладі освіти щорічно здійснюється рейтингова оцінка діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників за такими напрямками: навчально-методичний, науковий, виховний, організаційний. Рейтингова таблиця формується за сумою балів, встановлених рейтинговою комісією з кожного напрямку [2]. Навчально-методична діяльність оцінюється за такими критеріями: підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти; навчально-методичні матеріали, розроблені викладачами та затверджені МОЗ України (одноосібно, у співавторстві); навчально-методичні матеріали, які прорецензовані фахівцями ВНЗ та фахівцями практичної медицини; навчально-методичні матеріали, розроблені

викладачами за звітний період (комплекси методичного забезпечення, навчальні посібники, збірники алгоритмів, ситуаційних задач, збірники тестів, практикуми, атласи, робочі зошити, методичні розробки, вдосконалення навчально-методичних матеріалів); забезпечення навчальної дисципліни комп'ютерними технологіями навчання; проведені відкриті заняття (на рівні навчального закладу, регіону, області); рецензування навчально-методичних матеріалів; вивчення та впровадження передового досвіду (участь в обласних методичних об'єднаннях, семінарах, запровадження передового досвіду відомих педагогів, педагогів-новаторів у своїй педагогічній діяльності); узагальнення власного досвіду роботи, що запроваджено у навчальному закладі, у регіональних навчальних закладах; представлення роботи на конкурс «Педагогічні інновації»; участь у конкурсі «Творчий портрет молодого викладача»; участь у підготовці студентів до олімпіад, конкурсів фахової майстерності, із зазначенням призових місць (навчальний заклад, регіон, область, всеукраїнських, міжнародних); участь у фаховій експертизі фахових тестових завдань ліцензійного іспиту «Крок М». Критеріями наукової діяльності визначено такі: участь у науково-практичних конференціях (регіональних, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних, що проводяться в межах країни або в країнах Європи); участь у роботі організаційного комітету наукових конференцій (регіональних, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних); рецензування збірників матеріалів науково-практичних конференцій (регіональних, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних); науково-методичні публікації у престижних зарубіжних періодичних виданнях (наукометричні бази); науково-методичні публікації у престижних вітчизняних виданнях (фахові); науково-методичні публікації в періодичних вітчизняних виданнях України, збірниках матеріалів науково-практичних конференцій (регіональних, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних); написання монографій (одноосібно, у співавторстві, розділ монографії); написання спільних колективних монографій із партнерами з країн Європи; Індекс Гірша (h-індекс); керівництво науковою роботою студентів; підготовка студентів до участі у науково-практичних конференціях, конкурсах, грантах (регіональних, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних); патенти; винаходи; захист докторської дисертації; захист кандидатської дисертації; видавнича, експертна діяльність у складі міжнародних періодичних видань і конференцій; стажування в Україні; стажування за межами України; робота в робочих групах МОН, МОЗ; робота в робочих групах зі створення освітніх стандартів. Для оцінювання виховної діяльності основними критеріями є такі: участь в організації та проведенні позанавчальних відкритих

виховних заходів; участь в організації та проведенні вечорів відпочинку; підготовка студентів до участі в конкурсах, вікторинах, спортивних змаганнях (за одного учасника у разі індивідуальної участі або за одну команду у командній участі в одному заході): інститутських, міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних; організація виховної роботи в студентському колективі (для куратора групи) (ведення документації куратора, активність студентської групи, успішність, відвідування занять, акції милосердя, волонтерський рух); за зайняте місце групою в конкурсах («Дебют першокурсника», «Конкурс квітів» тощо) (за результатами навчального року): I місце, II місце, III місце; робота в гуртожитку; робота з батьками; індивідуальна робота зі студентами.

Організаційна діяльність викладачів визначається за такими критеріями: участь у загальних заходах навчального закладу (виступи на засіданнях ЦК, виступи на педрадах, виступи на регіональних методичних радах, виступи на методичних радах, виступи на педагогічних читаннях); кількість занять, проведених у школі молодого викладача (за одне заняття); виконання роботи наставника «молодого» викладача; керівництво (цикловими комісіями, методоб'єднаннями, регіональними методоб'єднаннями, опорними цикловими комісіями ВМНЗ на рівні МОЗ України, асоціаціями); діяльність викладача як завідувача кабінетом, лабораторією (паспорт кабінету); керівництво предметним гуртком; участь у профорієнтаційній роботі; санітарно-просвітницька робота; громадська робота; якість ведення навчальних журналів; нагородження грамотою (Міністерства охорони здоров'я України, управління охорони здоров'я, управління освіти, облдержадміністрації, облради, міської ради, навчального закладу); за порушення правил внутрішнього трудового розпорядку та несвоєчасну підготовку плануючої та звітної документації. Визначення рейтингів науково-педагогічних і педагогічних працівників проводиться наприкінці навчального року та оприлюднюється на сайті закладу освіти. За результатами діяльності викладачів після завершення навчального року визначається рейтинг кафедри/циклової комісії/відділення. Складниками рейтингової оцінки є навчально-методична, наукова, виховна та організаційна робота науково-педагогічних і педагогічних працівників. Критеріями оцінювання необхідно вважати якісний склад (кількість штатних викладачів, наявність наукових ступенів і вчених звань, для педагогічних працівників – кількість осіб із вищою категорією та педагогічним званням «старший викладач», «методист»). Навчально-методична діяльність оцінюється за такими критеріями: кількість розроблених та оновлених комплексів навчально-методичного забезпечення; участь у розробленні

складових стандартів та освітніх програм зі спеціальності; кількість створених, а також прорецензованих навчальних і робочих навчальних програм; кількість навчально-методичних посібників (збірники задач, тестів, ділових ігор, робочих зошитів тощо); кількісні показники підготовлених електронних навчальних матеріалів; інноваційна діяльність (майстер-класи; впровадження власного досвіду, створення навчального Інтернет-контенту, кількість проведених відкритих навчальних і позааудиторних виховних занять). Розвиток наукової творчості студентів, що є елементом рейтингового оцінювання, враховує таке: кількість переможців регіональних студентських олімпіад, конкурсів із навчальних дисциплін і спеціальностей; кількість студентських олімпіад з участю в організації та проведенні викладачів кафедри/циклової комісії; кількість публікацій, доповідей студентів на конференціях, підготовлених під керівництвом викладачів; кількість конференцій, проведених викладачами. Підготовка науково-педагогічних кадрів визначається через кількість осіб, що успішно виконали науково-дослідні роботи та отримали дипломи доктора філософії, доктора наук або отримали дипломи доцента, професора; педагогічних кадрів через кількість осіб, що успішно пройшли процедуру атестації та отримали вищу кваліфікаційну категорію або педагогічні звання старший викладач, методист. Показник науково-дослідна робота та видавнича діяльність науково-педагогічних і педагогічних працівників оцінюється кількістю балів, набраних за участь у міжнародних і державних виставках, форумах; участь у симпозиумах, з'їздах, конференціях, педагогічних читаннях із публікацією матеріалів; кількість підручників і посібників, створених співробітниками кафедри/циклової комісії за поточний навчальний рік; кількість надрукованих статей у наукометричних базах даних, фахових журналах, закордонних періодичних виданнях, кількість монографій тощо.

Складовою моніторингу якості освіти й оцінювання діяльності науково-педагогічних і педагогічних працівників є соціологічне опитування студентів. З цією метою щосеместрово проводиться опитування студентів для визначення якості організації освітнього процесу (рівня ознайомленості з програмою дисципліни на початку курсу, основними вимогами до успішного опанування навчальної дисципліни, системою та критеріями оцінювання; своєчасності початку та завершення лекцій, практичних занять; дотримання розкладу занять; об'єктивності та прозорості оцінювання знань тощо); рівня майстерності викладання (чіткість, доступність і зрозумілість подачі матеріалу викладачем; проведення занять у формі дискусій,

рольових ігор, «мозкових штурмів», індивідуальних і групових презентацій, проведення навчальних занять у малих групах, використання проектного навчання, використання на заняттях презентацій, аудіо та відеозаписів, карт, схем, таблиць; вміння зацікавити студента до поглибленого вивчення дисципліни; формування зворотного зв'язку між студентом і викладачем: аналіз виконаних студентами завдань, реакція на потреби студента, відпрацювання пропущених занять, проведення консультацій тощо); рівень комунікативної культури (вміння створити комфортне середовище для навчання, у якому кожен студент може проявити себе, коректність і тактовність у ставленні до студента) [1].

Результативність якості освітньої, наукової, виховної та організаційної діяльності педагогічних працівників визначається також за результатами атестації, що проводиться один раз на п'ять років. Процедура проведення атестації здійснюється згідно з «Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2011 р. № 1473 та змінами, затвердженими наказом МОН від 8 серпня 2013 р. № 1135. Відповідно до цього Положення «...атестація – це система заходів, спрямованих на всебічне комплексне оцінювання педагогічної діяльності...». Атестація проводиться з метою визначення рівня компетентності педагогічних працівників. Чергова атестація проводиться один раз на п'ять років за наявності сертифікату про проходження курсів підвищення кваліфікації, позачергова атестація проводиться за заявою працівника, але не частіше ніж один раз на два роки. Для організації та проведення атестації створюються комісії (першого рівня – у закладі освіти; другого рівня – у районних і міських відділах освіти; третього рівня – створюється в обласних управліннях і Міністерстві освіти і науки України). Діяльність, права та обов'язки атестаційної комісії регулюються «Положенням про атестаційну комісію відповідного рівня».

Висновки. Реформування системи медичної освіти вимагає нового погляду на якість формування кадрового забезпечення освітнього процесу через рейтингування викладацького складу за чіткими та прозорими критеріями; анкетування студентів щодо якості викладання та аналізу доцільності включення до освітньої програми тих чи інших дисциплін; оцінку рівня професійної майстерності викладачів, що має бути врахована під час укладання контрактів тощо, оскільки від компетентності та саморозвитку викладача залежить рівень набутих знань, вмінь, навичок студентів, а з часом – якість надання медичної допомоги населенню країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гордійчук С.В. Забезпечення якості освітньої діяльності на інституційному рівні. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2017. С. 139–144.

2. Гордійчук С.В. Управління якістю професійної діяльності викладача як елемент внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Київ: НАДУ, 2017. С. 33–38.

3. Длугопольський О.В. Розбудова внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти України у світлі орієнтирів європейського стандарту. Вища освіта в Україні: порядок денний для реформ. Видавництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2017. С. 28–33.

4. Закон України «Про вищу освіту»: закон від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/1556-18>.

5. Закон України «Про освіту»: закон від 1 липня 2014 р. № 1556-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

6. Про введення в дію Положення «Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності» КВНЗ «Житомирський медичний інститут»: наказ ректора КВНЗ «Житомирський медичний інститут» від 30 листопада 2017 р. № 230-К.

7. Про введення в дію Положення «Про організацію освітнього процесу у закладі освіти» КВНЗ «Житомирський медичний інститут»: наказ ректора КВНЗ «Житомирський медичний інститут» від 30 листопада 2017 р. № 231-К.

8. Про введення в дію Положення «Про порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних та педагогічних працівників» КВНЗ «Житомирський медичний інститут»: наказ ректора КВНЗ «Житомирський медичний інститут» від 30 листопада 2017 р. № 229-К.

9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ухвалені на Міністерській конференції 14–15 травня 2015 р., м. Єреван). URL: <http://www.enqa.eu/indirme/esg>.